

O. NILSON

Kagu-
Asia

LESTINSY POLITIILISIE JA TEADUSALASIE TEADMISIE LEVIAMISE ÜHING

A-17346

EESTI NSV POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE
LEVITAMISE ÜHING

O. NILSON

Kagu-Asia

Nr. 14 (262)

RAAMATUKOGU
TARTU ÜLIKOOI

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS 1959

SISSEJUHATUS

Termin «Kagu-Aasia» on uueks mõisteks geograafias. Esmakordselt leidis ta laialdast kasutamist sõja ajal Kaug-Idas aastail 1941—1945. Seda hakati kasutama Ida-Aasia Vähi pöörijoonest lõuna pool asetseva mandrilise osa (Indo-Hiina ja Malaka poolsaar) ning lähedal asuvate saarestike (kuni Uus-Guineani) märkimiseks. Niisuguses ulatuses võetuna haarab Kagu-Aasia tohutu pindala (4,2 milj. km²), kus elab ligi 194 miljonit inimest (1958. a. andmeil).

Kagu-Aasia tähtsuse määrab tema soodus geograafiline asend, sest Indo-Hiina poolsaar ja Malai saarestik kontrollivad teid India ookeanist Vaiksesse ookeani. See on üks põhjusi, miks koloniaalriigid püüavad iga hinna eest hoida seda maad oma kontrolli all. Kuid mitte ainult soodus geograafiline asend ei tõmba Kagu-Aasia poole imperialistlike ringkondade ahneid pilke. Määravaks põhjuseks sellele on Kagu-Aasia rikkused.

Kui võõramaisi anastajaid varasemal kolonisatsiooni perioodil meelitasid siia vürtsid, siis nüüd huvitab neid nafta, tina, kautšuk, tee, väärispuit ja... odav tööjõud. Sajandite kestel olid Kagu-Aasia maad Prantsusmaa, Inglismaa, Portugali ja Madalmaade õigusteta koloniaalriikideks. Miljonite Kagu-Aasia elanike orjatööst, verest ja kannatusist kuhjusid kolonisaatorite tohutud kasumid. Vahepele pärast Teise maailmasõja lõppu, kui Kagu-Aasia rahvaste kolonisaatorite ja jaapanlaste okupatsiooni vastu suunatud võitlus kasvas üleüldiseks vabastusliikumiseks imperialistliku koloniaalrikke vastu, hakkasid nende rahvaste ellu üha intensiivsemalt vahele segama ameeriklased. Kagu-Aasias võitlevad omavahel kaks jõudu: «vanad» kolonisaatorid ja patrioodid. Selleks, et saada need maad oma

kontrolli alla, püüavad Ameerika Ühendriigid moodustada kõikjal «kolmandat jõudu», toetada seda, viia ta võimule ning selle vahendusel võtta maa oma kontrolli alla. Nii-suguseks «kolmandaks» jõuks on tavaliselt pankrotistunud printsid ja vürstikesed, armeeta jäänud kindralid ja bandiidijõukude pealikud.

POLIITILINE KAART

Birma, endine Inglise koloonia, saavutas iseseisvuse 4. jaanuaril 1948. aastal. Käesoleval ajal on Birma Liit föderaalne vabariik, mis koosneb viiest osariigist ja ühest rahvusringkonnast. Vabariigi eesotsas seisab president, kelle parlament valib viieks aastaks. Saadikute ja rahvuste kodadest koosneval parlamendil on seadusandlik võim. Täidesaatvat võimu teostab ministrite kabinet eesotsas peaministriga. Rahuarmastav Birma ei võta osa sõjalistest blokkidest. Ta astub järjekindlalt välja kõigi maa-dega sõbralike suhete loomise eest ning lähtub rahvusvaheliste konfliktide rahulikul teel lahendamise printsiibist. Koos India ja Hiina Rahvavabariigiga oli Birma Liit rahuliku kooseksisteerimise viie printsiibi väljakuulutamise initsiaatoriks. Birma Liidu pealinnaks on Ranguun.

Tais (endises Siiamis) on valitsusvormiks parlamentaarne monarhia. Riigipeaks on kuningas, kes on kohaliku religiooni poolt kuulutatud pühaks ja puutumatuks. Ta on seega religiooni kõrgem esindaja ning ühtlasi riigi relvastatud jõudude ülemjuhataja. Tailasi on sajandite kestel kasvatatud kuninga ja tema perekonna pühaduse austamise vaimus. Tai ajaloos on esinenud juhtumeid, kus teenijate silmade all uppusid kuninga perekonna liikmed, kuid nad ei tohtinud neid päästa, kuna kuninga perekonna liikme puudutamine teenija poolt oleks tähendanud tema väärkuse alandamist. Kuninga seadusandlikku võimu piirab ühekojaline parlament. Ministrite nõukogu kinnitab ametisse kuningas.

Tai valitsuse poliitika oleneb suurel määral Ameerika imperialistlike ringkondade juhtnööridest. Ameerika Ühendriikide survele astus Tai 1954. aasta septembris agressiivsesse SEATO blokki. Kuid Tai rahvas ei soovi osa võtta

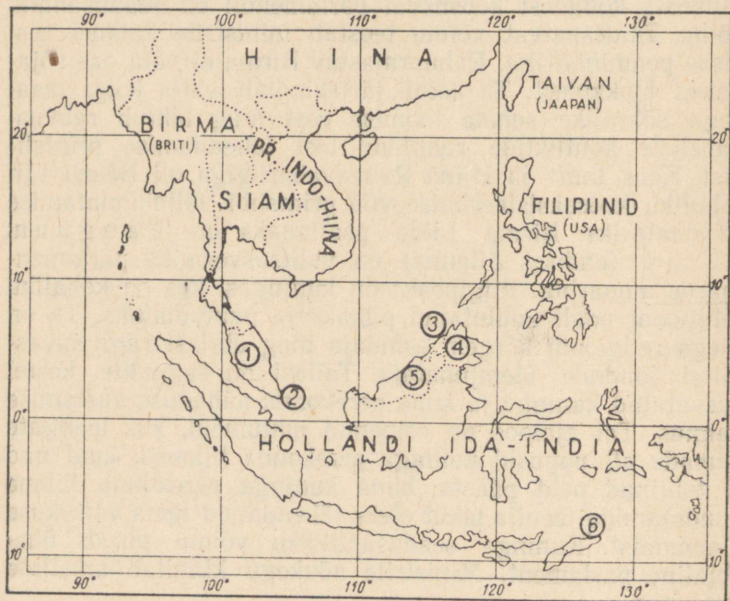
mingeist sõjalistest paktidest. Iga päevaga suureneb ta sümpaatia sotsialismi- ja demokraatiamaade leeri rahuarmastava poliitika vastu. Tai pealinnaks on Bangkok.

Malaisia Föderatsioon saavutas iseseisvuse 1957. aastal pärast mitmeaastast võitlust Inglise koloniaalvõimude ja nende poolt palgatud Uus-Meremaa ja Austraalia sõjavägede vastu. Pealinn — Kuala Lumpur.

Väike Singapuri saar on veel endiselt Briti koloonia, vaatamata üha laienevale rahvavabastusliikumisele. Pealinn — Singapur.

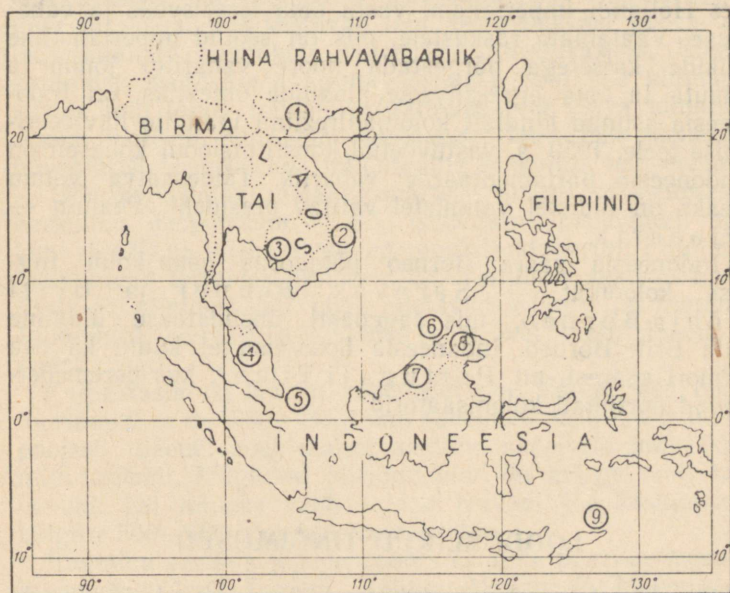
Vietnam, Laos ja Kambodža on alates möödunud sajandi teisest poolest tuntud Prantsusmaa kolooniatena, üldnimelga «Indo-Hiina Liit».

Vietnami rahva visa võitlus anastajatega lõppes hiilgava võiduga — Vietnami Demokraatliku Vabariigi loo-

Kagu-Aasia sõjaeelne poliitiline kaart. 1) Malaisia Föderatsioon (Briti), 2) Singapur (Briti), 3) Brunei, 4) Briti Põhja-Borneo, 5) Saravak, 6) Portugali Timor.

misega. Kuid 1945. aasta sügisel alustasid Prantsuse relvastatud jõud sõjategevust. Ligi üheksa aastat kaitses Vietnami rahvas vabariiki. 21. juulil 1954. a. toimus Genfis Nõukogude Liidu, Hiina Rahvavabariigi, Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa, Vietnami Demokraatliku Vabariigi ja teiste huvitatud riikide esindajate nõupidamine, kus kirjutati alla kokkuleppele sõjategevuse lõpetamise kohta Indo-Hiina maades — Vietnami, Laoses ja Kambodžas. Samas tunnistas Prantsusmaa valitsus Vietnami, Laose (nüüd parlamentaarne kuningriik) ja Kambodža (nüüd parlamentaarne kuningriik) iseseisvust ja suveräänsust. Vastavalt kokkuleppele määrati kindlaks Vietnami Demokraatliku Vabariigi ja Lõuna-Vietnami vaheline ajutine demarkatsioonijoon. Kokkulepe näeb ette vabade valimiste läbiviimist kogu Vietnami, kuid koloni-

Kagu-Aasia poliitiline kaart tänapäeval. 1) Vietnami Demokraatlik Vabariik, 2) Lõuna-Vietnam, 3) Kambodža, 4) Malaia Föderatsioon, 5) Singapur, 6) Brunei, 7) Saravak, 8) Briti Põhja-Borneo, 9) Portugali Timor.

saatorid, kartes neile ebasoodsaid valimiste tulemusi, takistavad igati kokkuleppe täitmist. Pealinnad — Hanoi (Vietnami Demokraatlik Vabariik), Saigon (Lõuna-Vietnam), Vientjan (Laos) ja Pnom Penh (Kambodža).

Filipiinid saavutasid sõltumatus 1946. aastal, pärast kolmsada aastat kestnud Hispaania ja viiskümmend aastat kestnud Ameerika ülemvõimu. Kuid Ameerika Ühendriikidega sõlmitud majanduslikud ja sõjalised lepingud jätavad Filipiinid siiski suurel määral sõltuvaks Ameerika imperialistidest. 1953. aasta konstitutsiooni kohaselt on Filipiinide kõrgemaks seadusandlikuks asutuseks kongress, mis koosneb senatist ja esindajate kojast. Täidesaatev võim kuulub ministrite kabinetile, eesotsas presidendiga, kes omab väga suuri õigusi. Filipiinide pealinnaks kuulutati ehitatav Quezon City, kuid faktiliselt täidab pealinna funktsioone senini endiselt Manila.

Indoneesia rahvas saavutas kestvas ja visas võitluses Hollandi imperialismi vastu oma iseseisvuse ja vabaduse. Vaatamata raskustele, mis on seotud imperialistlike riikide katsetega nõrgestada noore vabariigi jõudu ja muuta ta oma agressiivsete plaanide objektiks, on Indoneesia asunud kindlalt koloniaalrežiimi igandite likvideerimise teele. 1950. a. vastuvõetud konstitutsiooni kohaselt on Indoneesia parlamentaarne vabariik. Täidesaatva võimu peaks on üldistel valimistel valitav president. Pealinn — Djakarta.

Indoneesia saare Borneo põhjaosas asub kolm Inglise kolooniat — Saravak, Brunei ja Briti Põhja-Borneo, mis sagedasti ühendatakse üldnime alla Briti Borneo. Indoneesia koosseisu ei kuulu ka osa Timori saarest, nn. Portugali Timor, kus peremehetsevad portugali kolonisaatorid.

LOODUSLIKUD TINGIMUSED

Kagu-Aasiat iseloomustab mereäärne asend ja saarte rohkus (nende arv küünib 10 000-ni). Kagu-Aasia selline liigestatus oleneb geoloogilisest ajaloost. Nii Sumatra kui ka Jaava ja Borneo asuvad hiiglaslikul kontinentaalsel platvormil, mis seob neid Aasia mandriga, kuid seda platvormi

katab õhuke veekiht. Ookeani taseme väike alanemine muudaks enamiku saartest ühtseks kontinentaalseks massiiviks. Veel üsna hiljuti (muidugi geoloogilises mõistes) kujutaski Malai saarestik Aasia mandri üht hiiglaslikku poolsaart. Seda tõendavad säilinud jõeorud Jaava mere põhjas.

Indo-Hiina poolsaarel valitseb meridionaalne mägede suund. Poolsaare lääneosas vahelduvad pikad ja kitsad mäeahelikud sügavate jõeorgudega, idaosas aga valitsevad ulatuslikud kiltmaad. Kagu-Aasia saared on mägised või künklikud. Mäeahelikel kerkivad tegevate ja kustunud vulkaanide rohked koonused. Suurem osa vulkaanidest asub Sumatral, Jaaval ja Väikestel Sunda saartel (ainuüksi tegevaid vulkaane on siin üle 70). Suuri madalikke leiame vaid Ida-Sumatral ja Lõuna-Borneol. Neid soiseid alasid on raske kasutada põllumajanduslikuks otstarbeks.

Kuumus ja suur õhuniiskus (mida nii raskelt taluvad eurooplased), tuulevaikus ja pärastlõunased vihmad sagedase äikesega, mis kestavad läbi aasta päevast päeva, on iseloomulikud enamikule saarelisest Kagu-Aasiast. Kontinentaalse Kagu-Aasia kliima sarnaneb saarelise kliimaga suvel, kuid talvel toovad põhjatuuled siia kuiva kuumust Aasia mandrilt. On kolm aastaaega: kuiv jahe aastaaeg novembrist veebruarini (minimaalne keskmine temperatuur $+17^{\circ}$), kuiv palav aastaaeg märtsist maini (maksimaalne keskmine temperatuur $+32^{\circ}$, absoluutne maksimum aga kuni $+47^{\circ}$) ja niiske aastaaeg juunist oktoobrini. Filipiinid kannatavad tormide-taifuunide all. Taifuunid tekivad tavaliselt Filipiinidest ida pool, ületavad saared ja liiguvad Indo-Hiina suunas, purustades oma teel maju, laevu ja metsi.

Kagu-Aasia on kõikjal sademeterikas. Valdav osa territooriumist saab 1000—2000 mm sademeid aastas, ent tuulepoolseil mäenõlvadel ulatub aastane sademete hulk 6000 millimeetrini. Mägedest piiratud alad on märgatavalt kuivemad. Nii näiteks saab rajoon Iravadi jõe keskjooksul kõigest 500—800 mm sademeid aastas.

Enamik siinsete jõgede pikkus ei ületa paari-kolmesada kilomeetrit, kuid Iravadi, Saluen, Menam ja Mekong on teiste Kagu-Aasia jõgedega võrreldes tähelepanuväärselt pikad. Oma veerežiimi poolest erinevad troopilised jõed meie omadest. Sademete rohkuse tõttu on vee hulk, mida jõed jõgikonna territooriumil saavad, väga suur. Tuleb

arvestada ka vihmade intensiivsust, sest isegi kuivas Sise-Birmas moodustab ühe vihmase päeva sademete hulk keskmiselt 150 mm, Jaaval aga pole harulduseks, et päeva jooksul sajab vihma 400 mm. Sellest järeldub, et vihmavee hulk on igas jõgikonnas väga suur ning vee hulga suurus võib järsult muutuda mõne tunni jooksul. Selliste tormiliste sademete tõttu toimub piirkondades, kus esineb kuivade ja vihmaste perioodide vaheldumine, äärmiselt kiire murenemine. Kuival aastaajal muld lõheneb ning selle ülemine kiht kobestub, mis kergendab ta ärauhumist vihmasel aastaajal. Sellepärast kannatavad Indo-Hiina poolsaare mullad intensiivse erosiooni all. Jõed, täites uhtematerjaliga oma suudmeid, kasvatavad suuri deltasid.

Vastavalt Kagu-Aasia eri piirkondade erinevale sademete režiimile on ka jõgede iseloom erinev. Indo-Hiina jõgede veetase on väga madal talvel, mõned Põhja-Birma jõed aga jäävad veeta kuival ja palaval aastaajal. Suviste mussoonivihmade ajal jõed paisuvad. See kutsub esile sagedasi katastroofilisi üleujutusi. Näiteks võib Salueni jõe veepind tõusta mõne tunni jooksul 15 m võrra. Saarelise Kagu-Aasia jõed on veerikkad aasta läbi, kuid ka siin põhjustavad paduvihmad veepinna taseme kõikumisi, mille ulatus oleneb vihma ajal langenud sademete rohkusest.

Kagu-Aasia mitmekümnest mullaliigist on kõige omapärasemad lateriidid. Enamik neist on punase värvusega, kuid on ka kollaseid. Metsa all on lateriitmullad niivõrd kobedad, et neid võib harida labida või kõplaga. Päikese käes aga lateriidid aja jooksul kivistuvad. Neid kasutatakse siis ehitusmaterjalina. Sellise lateriitkivi suurest vastupidavusest troopilise kliima tingimustes kõnelevad sajan-deid seisnud rohked templid ja kindlused Malaka poolsaarel. Ekvaatorist põhja poole väheneb lateriitide osatähtsus, neid asendavad punamullad.

Rikas on Kagu-Aasia taimestik — siin loendatakse üle 24 000 taimeliigi. Madalikke ja mägede alumisi nõlvu katab liigirikkad igihaljad troopikametsad, kus leidub rohkesti väärispuitu. Hinnalisemad on neist Indo-Hiina tiikpuumetsad, mida laialdaselt ekspluateeritakse. Mägesid katab lopsakad igihaljad tamme- ja kastanimetsad. 1500 m kõrguselt alates asendavad neid aga troopilised okaspuumetsad.

RAHVASTIK

Kagu-Aasia elanikkonna arvust ja rahvastiku tihedusest annab ülevaate järgmine tabel (1958. a. andmeil):

	Pindala (tuhandetes km ²)	Elanike arv (miljonites)	Elanikke 1 km ² kohta
Birma Liit	678	20,0	29
Tai	514	21,6	42
Malaia Föderatsioon	131	6,4	48
Singapur	0,6	1,3	2166
Vietnami Demokraatlik Vabariik	164	16,0	97
Lõuna-Vietnam	170	11,3	66
Kambodža	175	4,5	25
Laos	237	2,0	8
Filipiinid	299	22,7	76
Indoneesia	1492	86,5	58
Portugali Timor	19	0,5	26
Põhja-Borneo	76	0,4	5
Saravak	122	0,6	5

Kagu-Aasia rahvastiku arenemise üldpildi taastamist raskendab maa ajalugu valgustavate kirjalike andmete nappus. Kauge mineviku kohta on säilinud vaid rida müüte ja rahvajutte. Kõik säilinud kirjalikud mälestusmärgid Kagu-Aasias on india päritoluga. Kohalikud kroonikad aga, kui neid siin oligi, on juba ammu hävinud. Nende kiire hävimise võis põhjustada nii kohalik kliima, mis soodustab alamate taimede arenemist, kui ka termiitide ja teiste putukate kahjustustöö. Viimased on võimelised hävitama igasuguseid esemeid, mis on puust, paberist, nahast või riidest. Kagu-Aasia metsad ja sood pakuvad aga ainult üht materjali — puud. Puunikerdused elamutel, puust tööriistad ja muud esemed aga hävisid eespoolnimetatud põhjustel kiiresti, jättes järele vaid üksikuid jälgi mineviku kultuuri materiaalsetest esemetest, mis on põhiallikaks mõõdunud aegade taastamisel. Kiviehitused ja kivikujud ei ole Kagu-Aasiale tüüpilised. Kivi kui ehitusmaterjal puudub sagedasti suurtel aladel. Enamik kivist mälestusmärke, mida kuivematel aladel rohkesti leidub, on võõramaise (india) päritoluga.

Ajaloolise geograafia moonutamist soodustas Kagu-Aasias samuti asjaolu, et vanaaegsed kirjaoskajad (mungad ja preestrid) olid enamikus hindud (või kohalikud elanikud india haridusega). Nad hoidusid Kagu-Aasia rahvaste tavade kohaselt pärisnimede mainimisest. Selline anonüümsus, kaudsed vihjed ja keeruline terminoloogia aga omakorda moonutab minevikku.

Kagu-Aasiale on iseloomulikud mitmesugused looduslikud katastroofid, millega on väga raske võidelda. Vulkaanide pursked on hävitanud mõne tunni jooksul terveid vürstiriike. Eriti kannatavad mägijõgede orgudes asuvad asulad. Võimsad mudavoolud, mis tekivad suurte paduvihmade ajal vulkaanilise tuhaga kaetud nõlvadel, on neid palju kordi täielikult enda alla matnud.

Aegade jooksul on muutunud ka ranniku piirjooned. Piirkonnad, mille kohal kunagi asusid madalad mered, muutusid soodeks. See põhjustas vanade kalastuskeskuste kadumist.

Rahvuslikeks katastroofideks on Kagu-Aasias olnud vanast ajast peale epideemiad. Käesoleva ajani levivad seal malaaria, düsenteeria, koolera ja katk. Epideemiad laastasid kohalikku elanikkonda ning sundisid neid oma asulatest lahkuma. Kagu-Aasias võib sagedasti kohata maha jäetud linnade varemeid, kust elanikud on põgenenud katku eest.

Kagu-Aasia rahvastiku koosseis on tänapäeval äärmiselt kirju, eriti aga Filipiinidel, kus elab ligi 90 rahvust, nagu visaiad; tagalogad, ilikanid, pangasinanid jt. Birmas moodustavad rahvastiku enamiku birmalased ja šanid, Laoses ja Tais on põhirahvusteks laod ja taid, Kambodžas — khmerid, Vietnamis — vietnamlased, Indoneesias ja Malaias — indoneeslased ja rohkearvulised malailaste suguharud. Suure protsendi Kagu-Aasia rahvastikust moodustavad hiinlased.

MAJANDUS

Kuni käesoleva ajani valitseb Kagu-Aasia maades naturaalmajapidamine väikestel (tihti alla 1 ha) maalappidel. Maapuudus on kõige teravam küsimus talupoegadele, kuna suuremal osal Kagu-Aasias põllumajan-

dusega tegelevast rahvastikust (näiteks Tais 80% talupoegadest) maad ei ole, vaid ta rendib seda kohalikelt mõisnikelt ja liigkasuvõtjailt väga kõrge maksu eest. Eriti raske on rentnike olukord ikaldusaastail, kui põllult korjatud riisisaak ei võimalda talupojal toita oma perekonda. Ta on sunnitud laenama mõisnikult või liigkasuvõtjalt. Seda on tal raske tasuda järgnevatel aastatel, sest kõrge rent neelab üle poole saagist ka kõige parema lõikusega aastail. Talupojad satuvad võlaorjusesse. Võlgnik on tegelikult aheldatud oma elukoha külge, ta ei või kreditori loata kaugematesse rajoonidesse tööle minna, peab vajalikke tarbekaupu ostma ainult võlausaldajalt ja tegema iga-sugust tööd, mida see nõuab. Töö eest saadav tasu läheb tervikuna (või suures osas) võla kustutamiseks.

Kohalikku päriselanikkonda kurnab ka julm, kolonisaatorlik tööjõu värbamise süsteem. Peremehed kasutavad niivõrd tooreid ja julmi ekspluateerimise vorme, et neid ei saa klassifitseerida teisiti kui faktilist orjust. Kasutatakse sundtööd, mis on maskeeritud pealesunnitud lepinguga. Niisugust sundtööd võib praegugi veel kohata Malaia ja Filipiinide istandustes ja kaevandustes ning Birma ja Tai metsatöödel.

Üheks hirmsaks süüdistuseks koloniaalkorrale Kagu-Aasias on kulid. Sellest, kes on kuli, räägib selget keelt selle sõna kohalik tähendus: «kuli» — raske töö.

Kulisid võib leida kõikjal — linnades, raudteedel, sadamates, lennujaamades, kaevandustes, metsaraietöödel, istandustes, irrigatsioonitöödel, ehitustel. Kuli on elukutse. Selleks muutub Kagu-Aasias iga vaesunud inimene, olenemata sellest, kas ta on ümberasuja Indiast või kohalik elanik. Kuli teeb kõige raskemat, kõige mustemat tööd, ta on kõige odavam, kõige õigusetum tööjõud.

TÖÖSTUS. Kagu-Aasia tööstuslik arenemine on väga aeglane. Vaatamata iga aastaga suurenevale avastatud maavarade nimekirjale, toodetakse siin peamiselt ainult tina ja naftat (1957. aastal toodeti ligi 23 miljonit t). See näitab veel kord, et koloniaalsüsteem ei võimalda rahvamajanduse igakülgset arenemist, vaid muudab koloniaalmaad ühekülgeteks metropolide varustajateks toorainetega. Kuni käesoleva ajani ekspluateerivad Kagu-Aasia maapõuevarasid suures osas välismaised suurmonopolid.

Enamik kohalikke tööstusettevõtteid on määratud põllumajandusliku tooraine ümbertöötamiseks (riisi puhastamise

veskid, suhkruvabrikud ja kautšuki esialgse töötlemise vabrikud).

Suur tähtsus on käsitööstuslikul tootmisel. Käsitelgedel kootakse riidet. Külade ümber kasvavatest palmidest ja bambusest valmistatakse mitmesuguseid anumaid, peakatteid, magamismatte, kalapüüniseid ja põllutööriistu. Puidust tehakse paate, jalanõusid ja mitmesuguseid tööriistu. Riiklikus statistikas selline tööstus ei peegeldu, kuna selle saadused on määratud tootjale endale. Maarahva elus, kes elab suurel määral «puuaja» staadiumis, on sellel tähelepanuväärne osa. Kagu-Aasia tööstusliku arenemise protsessis võib «kodutööstusest» tulevikus arendada mitmeid kohalikke tööstusharusid.

PÖLLUMAJANDUS. Kagu-Aasia looduslike ja ajalooliste tingimuste mitmekesisus on vajutanud oma pitseri kogu maa põllumajanduse iseloomule. Enamik kultuure, nagu riis, suhkruroog, tee, kohvipuu, puuvill, kautšukipuu ja mais, on saabunud siia kaugelt. Kohalikest kultuuridest kasvatatakse vaid jamsi ja bataate.

Kasutusel on alepõllundus. Põllundust alemaadel oleme harjunud seostama põllumajanduse kultuuri madala tase-mega, kultuuri primitiivsusega. Kagu-Aasia pakub aga selles suhtes kontraste. Mägirajoonides, kuhu ei ole veel ulatunud kolonisaatorite «kontroll», kohtame tõelisi põllumehi-rändureid, kes pärast üht-kaht saaki jätavad maha vana maatüki ja puhastavad endale põlismetsas tule, kirve ja kõpla abil uue. On ka neid, kes kasutavad sama moodust paikse eluviisi tingimuses ja kasvatavad oma tarviduseks väikestel alepõllulappidel bataate, jamsi ja banaane. Soodus kliima võimaldab neil väikestel, mahajäetud põllulappidel kiiresti metsastuda isekülvi teel ja varsti on maa «puhanud».

Kuid alepõllunduse meetodit kasutavad ka moodsa tehnikaga varustatud «looduse röövlid» — rändistanduste omanikud-kolonisaatorid. Väetiste kokkuhoiu arvel kasumite jahil olles põletavad nad maha tuhandeid hektareid väärtuslikke troopikametsi, kurnavad alemaad kohvi- või pipraistandustega (mis on äärmiselt nõudlikud kultuurid) ja asuvad uute metsamassiivide kallale.

Mahajäetud suured metsaga kaitsmata alad langevad intensiivse mulla erosiooni ohvriks ja muutuvad kauaks ajaks kõlbmatuks.

Erosiooni süvendab nende kõrgemate alade struktuuritu mullamaterjali väga kiire ärauhumine vihmade poolt rohkearvulistes jõgedesse. See kahjustab omakorda ka jõgede alamjooksudel asuvaid põlde, mattes need üleujutuste ajal muda ja liiva alla.

Selline «majandamine» toimub maades, kus veel valitsevad koloniaalriigid või nende kapital. Seal aga, kus saavutati iseseisvus, on võetud vastu rida seadusi, mis keelavad või piiravad rändpõlluharimist.

Põllundus alemaadel pole Kagu-Aasia tingimustes seotud loomakasvatusega. Seda takistavad siin nii taimkate, kliima kui ka parasiitide rohkus. Loomakasvatuse nõrk areng peegeldub ka kohalikus religioonis: budhausulised ei tarvita loomaliha, islam aga keelab sealihha söömist.

Rahvastiku kasvuga on tunduvalt vähenenud kasutamata jäänud maa-alade pindala. Seal, kus looduslikud tingimused olid sobivad, kujunes välja paikne põllundus. Selleks kõlbasiid niisugused alad, kus esineb kuiv aasta-aeg, millel ei toimu muldade leostumist, samuti madalad ja lamedad erosiooniprotsessideta alad, kuhu üleujutused jätavad viljakat muda. Sobivad ka sellised alad, kus levivad eriti viljakad mullad, mis on tekkinud vulkaanilistel lähtekivimitel, ja uhtmullad jõgede deltades.

Paiksete põldude all on Kagu-Aasias üle 40 miljoni hektari maad. Ligi $\frac{2}{3}$ põllumaad ei anna toodangut turustamiseks. Kultuurikeskustest kaugel asuvates küldes domineerib väikemajapidamine renditud maalapikestel, kus toodetakse ainult seda, mida talupojad tarvitavad kohapeal, müümata midagi turul. Kaubamajanduse arendamist pidurdavad tunduvalt Kagu-Aasia viletsad transpordiold.

Naturaalmajandite põhiliseks põllukultuuriks on riis, mille all on vähemalt 90% põllumaa kogupindalast.

Riis on toodud Kagu-Aasiasse India kolonistide poolt umbes 2500 aastat tagasi. Selle aja jooksul on siin aretatud tuhandeid riisisorte, vastavalt kohaliku kliima ja mullastiku tingimustele. Paljudes rajoonides (nagu sadu aastaid tagasi) on kõblas ainukeseks põllutööriistaks. Laiält on levinud puuader, mille tarvituselevõtmine põllumajanduses nõudis tööloomade (peamiselt härgade) kasvatamist.

Põllumajandus, mille toodang oli määratud turustamiseks, tekkis Kagu-Aasias ajalooliselt üsna hiljuti. Sellele panid aluse kolonisaatorite istandused ja sundkultuuride süsteem. Sundkultuuride süsteemi hakkasid esmakordselt

kasutama hollandlased Indoneesias (peamiselt Jaaval) pärast seda, kui Ida-India Kompanii ammutas tühjaks kõik muud vahendid põllumajanduslike saaduste rööv-väljaveoks. See süsteem kohustas Indoneesia talupoegi eraldama osa oma maast teatud eksportkultuuride (suhkruroog, tubakas, kohvipuu, indigo jt.) kultiveerimiseks hollandlaste kontrolli all. Nende kultuuride saadused realiseeriti Euroopas. Selline süsteem tõi hollandi kolonisaatoritele tohutuid kasumeid, Indoneesia talupoegadele aga viletsust ja nälga, sest ta jättis talupoegade perekonnad oma põllulapil vajaliku tööjõuta. Sundkultuuride juurutamisega kaasnes ka paremate maade eksproprieerimine. Eksproprieeritud maal loodi suuri istandusi, kus kasutati kohalike elanike odavat, pool-orjuslikku tööjõudu või renditi maa väikeste osadena maata talupoegadele väga kõrgete rendimaksude eest.

Ka suurmajandeis on tähtsamaks kultuuriks riis. Riisipõllud jaotatakse osadeks väikeste, 25 cm kõrguste vallide abil, mis kergendavad vee reguleerimist ja on ühtlasi ka valduste piirideks. Peeaegu kogu riisi kasvu ajal katab

Riisikülvid Kagu-Aasias (mustaga märgitud alad).

põldu vesi. Riisikasvatus mäenõlvadel nõuab tunduvalt suuremat tööd kui üleujutatavais jõeorgudes. Mäenõlvadele luuakse terrasse, vett juhitakse põllule aga ojadest ja allikatest. Vaatamata sellele, et riis on peamiseks põllukultuuriks, on Indoneesia, Malaia ja Filipiinid sunnitud seda importima. Nii tootis Indoneesia 1957/1958. aastal 7,5 miljonit riisi, maa vajadus aga samal ajal moodustas 8,2 miljonit tonni. Peamisteks riisi eksportijateks Kagu-Aasias on Birma ja Tai.

Teistest põllumajanduslikest kultuuridest omavad tähtsust mais (Birma, Filipiinide ja Indoneesia kuivades rajoonides), suhkruroog, kohv, tee, tubakas (peamiselt Filipiinid), kookospalm (liivastel rannikutel, eriti rohkesti Filipiinidel). Viimastel aastatel on nende kultuuride saaduste (välja arvatud kookospalm) hinnad pidevalt langenud. Hindade languse üheks põhjuseks on teravnenud konkurents teiste maadega — samasuguste saaduste tootjatega. Kookospähklite saaduse kopra kasutuselevõtmine sõjatööstuses (napalmpommide valmistamiseks) kutsus esile Filipiinidel kookospalmide istanduste pindala suurenemise (peamiselt Ameerika monopolide käes olevates istandustes).

Käesoleval sajandil muutus kautšuk tähtsaimaks tehniliseks kultuuriks Kagu-Aasias (2,4 miljonit hektarit), eriti aga Malaias (1,4 miljonit hektarit).

1879. aastal organiseerisid inglased esimesed istandused Malaias. Neil õnnestus Brasiiliast välja vedada hevea (*Hevea brasiliensis*) seemneid, mis oli Brasiilia valitsuse poolt rangelt keelatud. Kautšukiistanduste rajamine Kagu-Aasiasse on taimegeograafias üks suurepärasemaid näiteid inimese loodusesse vahelesegamise võimest. Selle tulemusena muutus hevea Kagu-Aasias levinumaks taimeks kui oma sünnipaigas — Amazonase metsades.

Algul meenutasid kautšukiistandused parasvöötme puuviljaaedu, kus alusmets täiesti puudus. Kuid troopilistest paduvihmadest tingituna kutsus see esile intensiivse mulla erosiooni, mille vastu võitlemise parimaks viisiks osutus alusmetsa säilitamine. Nüüd on enamikul istandustel alusmets nii tihe, et iga üksiku puu juurde on rajatud teerajad. Eksploatatsioonilise vanuse saavutanud istandused ei erine välimuselt Kagu-Aasia tavalistest metsadest. Kagu-Aasia lõunarajoonide ekvatoriaalse kliima tingimustes on kaut-

šukipuud igihaljad. Põhjarajoonides, kus esineb kuiv aasta-aeg, kaotab puu oma lehed neljaks nädalaks (veebruaris).

Kuna hevea hakkab andma produktsiooni seitsmeaastaselt, siis nõudis istanduste organiseerimine suuri kapitalimahutusi, mis olid jõukohased ainult suürkapitalistlikele aktsiaseltsidele. Üksikute istanduste tavaliseks suuruseks on 800 hektarit ja neid majandavad kapitalistlikud rentnikud. Kõik istandused kuuluvad aga üksikutele suurkompaniidele. Näiteks on kompaniil «Harrison & Crosfield» 230 000 ha istandusi, kompaniil «Rubber Agency» 35 000 ha, kompaniil «Thomas and John Barlow» 45 000 ha jne. Võrdluseks meenutame, et talupoja maatüki keskmiseks suuruseks on 0,5—1,5 ha. Neil kasvatavad ja hooldavad ka talupojad ja kalurid mõndkümme puud. Hevea kasvatamine on neile lisatuluallikaks.

KALANDUS. Riisi kõrval on Kagu-Aasias tähtsamaks toiduks kala. Aedvilja kasutatakse siin väga vähe. Maaelanikud püüavad kala enda tarviduseks riisipõldudelt ja ka soodest. Rannikul aga tegelevad paljud kalurid ka riisikasvatusega. Mõnedes rannakülades tegeldakse ainult kalandusega ja vahetatakse kalu põllusaaduste vastu. Linnade lähedal elavatel kaluritel on soodsad võimalused oma saaki müüa, enamikul kaluritest aga on kala turustamine linnades võimatu. Seda takistab puudulik transport ja turgude kaugus, mis ei võimalda värske kala säilitamist. Värske kala kohaletoimetamine sisemaal asuvasse keskustesse on organiseeritud vaid üksikutes asustatud punktides.

Kagu-Aasia kalanduse erinevuseks on mehhaniseeritud kalapüügi puudumine ning erakordselt suur magedate siseveekogude osatähtsus. Erilist huvi võivad pakkuda sellised rajoonid nagu Tonle Sapi järv Kambodžas, mis on kalarikkuse poolest esikohal teiste magedate veekogude hulgas, ning Jaava saar, kus on levinud kalakasvatamine spetsiaalselt kaevatud tiikides. Tiikide üldpindala ületab Jaava siserajoonides 40 000 hektarit. Kasvatatakse peamiselt karpkala.

Tonle Sap annab ligi 10 tonni kala ühelt ruutkilomeetrilt, see on ligi 10 korda rohkem kui Põhjameri. Tonle Sapi haruldase kalarikkuse põhjus seisab selles, et suurvee ajal katab vesi ligi 8000 km² ulatuses järve rannaäärsed alad, mis on rikkad taimsete toitainete poolest. Seoses sellega kala paljuneb ja kasvab järves palju kiiremini kui jõge-

des. Kalapüügiga järvel tegeleb üle 30 000 inimese. Originaalne on püütud kala transportimise viis. Elus kala paigutatakse bambuspuuridesse, mis parvetatakse mööda jõge turustamiskusteni.

Väga laialdaselt on levinud kalapüük Kagu-Aasia rannavetes. Kalapüügiks kasutatakse väikseid paate, mida juhib üks inimene. Kalapaatide lahkumise ja saabumise aja määrab rannikutuulte režiim. Püügil ei kaota kalurid maad silmist ning nende paadid eemalduvad harva rannast kaugemale kui 1—1,5 km. Rannaäärne kalapüük toimub sagedasti hoopiski ilma paatide abita. Selleks ehitatakse kohtades, kus on oodata kalade ilmumist, bambustammid, mis sunnivad kala minema püünistesse. Kalurid, kes elavad nende püüniste kohal ehitatud vaimajades, võtavad kala aeg-ajalt võrkude abil välja.

Kagu-Aasia rahvaste armastatumaks söögiks on pasteedid ja kasted, mis valmistatakse lagundatud ja kääritatud peajalgsetest ning kaladest.

Kalandus, millel on nii suur osatähtsus Kagu-Aasia majanduses, on eri rajoonides ebaühtlaselt arenenud. Peamiselt kalapüügirajoonideks on rannikud, kus asuvad tihedalt asustatud alad, samuti aga ka jõgede alamjooksud ja suudmed. Kalandus on arenenud ka Malaka väinas.

Filipiinide ja Malai saarestiku idaosa rannavetes tegelevad paljud rannaelanikud pärlipüügiga, kuigi üksikpüüdjate osatähtsus pärlite kogutoodangus aastast aastasse langeb, sest moodsate pärlipüügiseadmetega varustatud kompaniidega ei suuda nad konkureerida.

KAGU-AASIA ÄRKAMINE

Teisele maailmasõjale järgnenud aastail toimus Kagu-Aasia koloniaalmaade rahvaste võitluses rõhujate vastu otsustav tõus. Imperialistliku koloniaalsüsteemi lagunemise protsessis tekkis endiste kolooniate territooriumil rida uusi riike. Siinjuures on kohane märkida, et tohutut tähtsust Kagu-Aasia rahvaste vabadusvõitluses omab 600-miljonilise hiina rahva ajalooline võit, mille tulemusena moodustati 1949. aastal Hiina Rahvavabariik. Uue Hiina sünd ning tema toetus aitab Kagu-Aasia rahvaid nende õilsas võitluses vabaduse ja iseseisvuse eest.

Kõiki vastsündinud riike võiks grupeerida kolme rühma. Esiteks sammub sotsialismi ehitamise teed kindlalt koos Ida-Aasia rahvademokraatiamaade — Hiina Rahvavabariigi ja Korea Rahvademokraatliku Vabariigiga Vietnami Demokraatlik Vabariik.

Noor Vietnami vabariik kohtas juba oma olemasolu esimestel päevadel suuri majanduslikke raskusi, mis ilmsid elanikkonna varustamisel toiduainetega. Koloniaalrežiimi viimastel aastatel vähenes riisipõldude üldpindala järsult. Põud aastail 1944—1945 raskendas olukorda veelgi. Vabariiki ähvardas nälg. Sellel raskel ajal püstitas Ho Ši Mini valitsus loosungi — võidelda maa põllumajandussaaduste toodangu suurendamise eest. Vastuseks üleskutsele läksid Vietnami talupojad, töölised, rahvaarmee sõdurid, teenistujad, üliõpilased ja õpilased põldudele. Nad puhastasid metsa alt uudismaid, ehtasid uusi niisutuskanaleid ja korrasid vanu. Haljasalad ja pargid linnades muudeti köögiviljaaedadeks. Selle tulemusena likvideeriti näljaoh. Et selline oht enam ei korduks, viis Vietnami Demokraatliku Vabariigi valitsus ellu rea reforme. Kõigepealt vähendati 25 % võrra rendimaksu maakasutamise eest. Natsionaliseeriti prantsuse kompaniide ja mõisnike-reeturite maad ning anti tasuta üle talupoegadele. Natsionaliseeriti samuti kõik niisutussüsteemid. Agraarreformi seadus tegi vahet mõisnike-reeturite ja nende mõisnike vahel, kes ei pannud toime kuritegusid rahva vastu ja täitsid valitsuse korraldust rendimaksu vähendamise alal. Mõisnikelt-reetureilt maa konfiskeeriti, teiste käest aga osteti välja.

Külvipinna kiireks laiendamiseks lubas valitsus neile, kes olid puhastanud põlismetsast põlde, võtta need oma kasutusse, kusjuures esimestel aastatel jäid põllud maksutamata.

Suurt tähelepanu osutab uus Vietnami valitsus maa tööstuslikule arendamisele. Pärast sõjategevuse lõppu taastati kiiresti sõjaeelne tase mäetööstuses. Vietnam hakkas tootma oma malmi ja terast. On võetud ette rida efektiivseid abinõusid keemia-, metsa- ja tekstiilitööstuse arendamiseks. 1958. aastal alustati Vietnami Demokraatlikus Vabariigis esimese kolmaastaku plaani elluviimist, mille teostamisel osutavad tõhusat abi, nagu ka varem, Nõukogude Liit ja Hiina Rahvavabariik.

Teise rühma moodustavad erineva ühiskondliku arenguga maad, kes relvaga käes saavutasid riikliku sõltuma-

tuse ja on asunud iseseisva arenemise teele: Birma Liit, Laos, Kambodža ja Indoneesia. Need maad kuulutasid kõigi maade ja rahvastega rahuliku kooskõllisteerimise ja koostöö printsiibi oma poliitika peaprintsiibiks. Ka nende riikide valitsused on võtnud suuna oma maade industrialiseerimisele. Kuid siin toimub see tunduvalt aeglasemalt ja erinevate industrialiseerimise meetoditega kui sotsialismileeri maades. Majandusliku arenemise programmis asetatakse pearõhk ehitusmaterjalide, tekstiili-, keemiatööstuse ja muude kergetööstuse harude väljaarendamisele, kuna rasketööstus, eriti masinaehitus, jääb esialgu tagaplaanile. Enamik tööstusettevõtteid on nendes maades veel välismaiste kompaniide käes, kuigi nende tegevust riigi poolt piiratakse.

Nendes maades pole täielikult lahendatud ka agrararküsimus. Maa natsionaliseerimine väljaostmise teel on teostatud vaid kõige suuremate maaomandite suhtes. Enamik talupoegadest aga on sunnitud endiselt rentima maad mõisnikelt kõrge rendimaksu eest. Birma ja Indoneesia valitsused võtsid tarvitusele rea abinõusid talurahva olukorra parandamiseks, nagu rendi ülemmäära kindlaksmääramine, laenude andmine põllutööriistade, väetiste ja sordiseemnete ostuks. Kuid need abinõud ei haara veel kogu maa põllumajandust.

Kolmandasse rühma kuuluvad Filipiinid, Lõuna-Vietnam, Malaia Föderatsioon ja Tai (Tai oli formaalselt juba varem iseseisev riik). Need riigid on formaalselt iseseisvad, kuid sõltuvad tegelikult suurel määral (nii poliitiliselt kui ka majanduslikult) imperialistlikest suurriikidest, kes on neile peale sundinud ebavõrdsed lepingud.

Nendes maades pole läbi viidud reforme, mis kergendaksid talurahva olukorda. Talupojad ägavad endiselt rendimaksude ja võlaorjuse koorma all. Kasutades odavat tööjõudu, ehitavad imperialistid siia niisutussüsteeme, kanaleid ja veehoidlaid. Kohaliku elanikkonna vaevarikka tööga ehitatud niisutussüsteemid on aga muutunud välismaistele kompaniidele suurte tulude ja talupoegade eksploateerimise uueks allikaks. Kompaniid kontrollivad vee jaotamist talupoegadele, määravad ise vee hindu, hoides talupoegi väga tugevas sõltuvuses. Endiselt peremehetsevad tööstuses piiramatult välismaised suurmonopolid.

Nende maade rahvad jätkavad aga võitlust võõramaise ikke alt vabanemise ja oma rahvusliku majanduse arendamise eest.

Kagu-Aasia viimased koloniaalmaad — Singapur, Briti Põhja-Borneo ja Portugali Timor on jäänud veel täielikku koloniaalsõltuvusse. Kuid inimesi, kes elunevad neis maades, ei saa keegi enam pidurdada tungimast vabaduse teele. Olles innustatud Kagu-Aasia rahvaste võitlustest, ei jäta nad enne võitlust inimkonna kõige häbiväärsema pahe kolonialismi vastu, kui on lõplikult saavutatud ihaldatud iseseisvus, sõltumatus ja vabadus.

Kaht käesolevas brožüüris leiduvat Kagu-Aasia poliitilist kaarti (lk. 6 ja 7) lahutab võrdlemisi lühike aeg — 20 aastat. Suurt territooriumi, mis oli jagatud imperialistlike kiskjate vahel ja kus Kagu-Aasia rahvad olid kaotanud kõik inimõigused, jaotavad nüüd uued piirid. Need uued piirid on kätte võideldud ägedates lahingutes verise koloniaalrõhumise vastu.

Kagu-Aasia on ärrganud ning tema rahvad sammuvad kindlalt progressi teel.

SISUKORD

Sissejuhatus	3
Poliitiline kaart	5
Looduslikud tingimused	8
Rahvastik	11
Majandus	12
Tööstus	13
Põllumajandus	14
Kalandus	18
Kagu-Aasia ärkamine	19

Нильсон, Освальд Артурович

ЮГО-ВОСТОЧНАЯ АЗИЯ

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja R. Magi

Tehniline toimetaja A. Sepp

Korrektor H. Nassar

Ladumisele antud 28. XI 1958. Trükkimisele
antud 2. I 1959. Paber 54×84, ¹/₁₆.
Trükipoognaid 1,5. Formaadile 60×92 ko-
haldatud trükipoognaid 1,23. Arvutus-
poognaid 1,09. Trükiarv 4000. MB-00301.
Tellimise nr. 2009. Trükikoda «Punane
Täht», Tallinn, Pikk t. 54/58.

Hind 40 kop.

2—7

40 kop.

A

17346

Nilson. O.

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 01130278 5